

O'ZBEKISTONDA MASOFAVIY TA'LIMNI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA 7S MODELINING AHAMIYATI**Nurmetova Nazokat Baxtiyorovna****Masharipova Durdona Raximbergan qizi**

Urganch RANCH texnologiya Universiteti Pedagogika mutaxassisligi magistrantlari,

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15661152>

Annotatsiya. So'nggi yillarda O'zbekistonda ta'lim sohasida tub o'zgarishlar amalga oshirilmoqda. Ayniqsa, pandemiya davridan boshlab masofaviy ta'limga talab oshdi va bu yo'nalishda yangicha yondashuvlar zarurati yuzaga keldi. Masofaviy ta'limni samarali tashkil qilish va uni uzluksiz rivojlantirishda menejmentning zamonaviy modellari, xususan, McKinsey kompaniyasi tomonidan ishlab chiqilgan 7S modeli muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada 7S modelining masofaviy ta'limda qanday qo'llanilishi va uning samaradorlikka ta'siri tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: masofaviy ta'lim, AKT, McKinsey, 7S modeli, Learning Management System, Raqamli ta'lim, Ta'limda raqamli transformatsiyalar, 7S model omillari.

Аннотация. В последние годы в сфере образования Узбекистана происходят фундаментальные изменения. Особенно после пандемии возрос спрос на дистанционное обучение, и появились новые подходы в этом направлении. Современные модели управления, в частности модель 7S, разработанная McKinsey, имеют большое значение в эффективной организации и непрерывном развитии дистанционного обучения. В данной статье анализируется, как модель 7S используется в дистанционном обучении и ее влияние на эффективность.

Ключевые слова: дистанционное обучение, ИКТ, McKinsey, модель 7S, система управления обучением, цифровое образование, цифровая трансформация в образовании, факторы модели 7S.

Abstract. In recent years, fundamental changes have been taking place in the education sector in Uzbekistan. Especially since the pandemic, the demand for distance learning has increased, and new approaches have emerged in this direction. Modern management models, in particular the 7S model developed by McKinsey, are of great importance in the effective organization and continuous development of distance learning. This article analyzes how the 7S model is used in distance learning and its impact on efficiency.

Keywords: distance learning, ICT, McKinsey, 7S model, Learning Management System, Digital education, Digital transformation in education, 7S model factors.

Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) taraqqiyoti natijasida ta'lim sohasida keskin o'zgarishlar yuz bermoqda. Xususan, masofaviy (distansion) ta'lim — ta'lim jarayonini fazoviy va vaqt chegaralaridan mustaqil holda tashkil qilish imkonini beruvchi o'qitish shakli — bugungi kunda global miqyosda keng tatbiq etilmoqda. Masofaviy ta'lim — bu o'quvchi va o'qituvchi bir-biridan geografik jihatdan uzoqda bo'lgan holatda axborot texnologiyalari orqali ta'lim jarayonini olib borishga asoslangan ta'lim shaklidir.

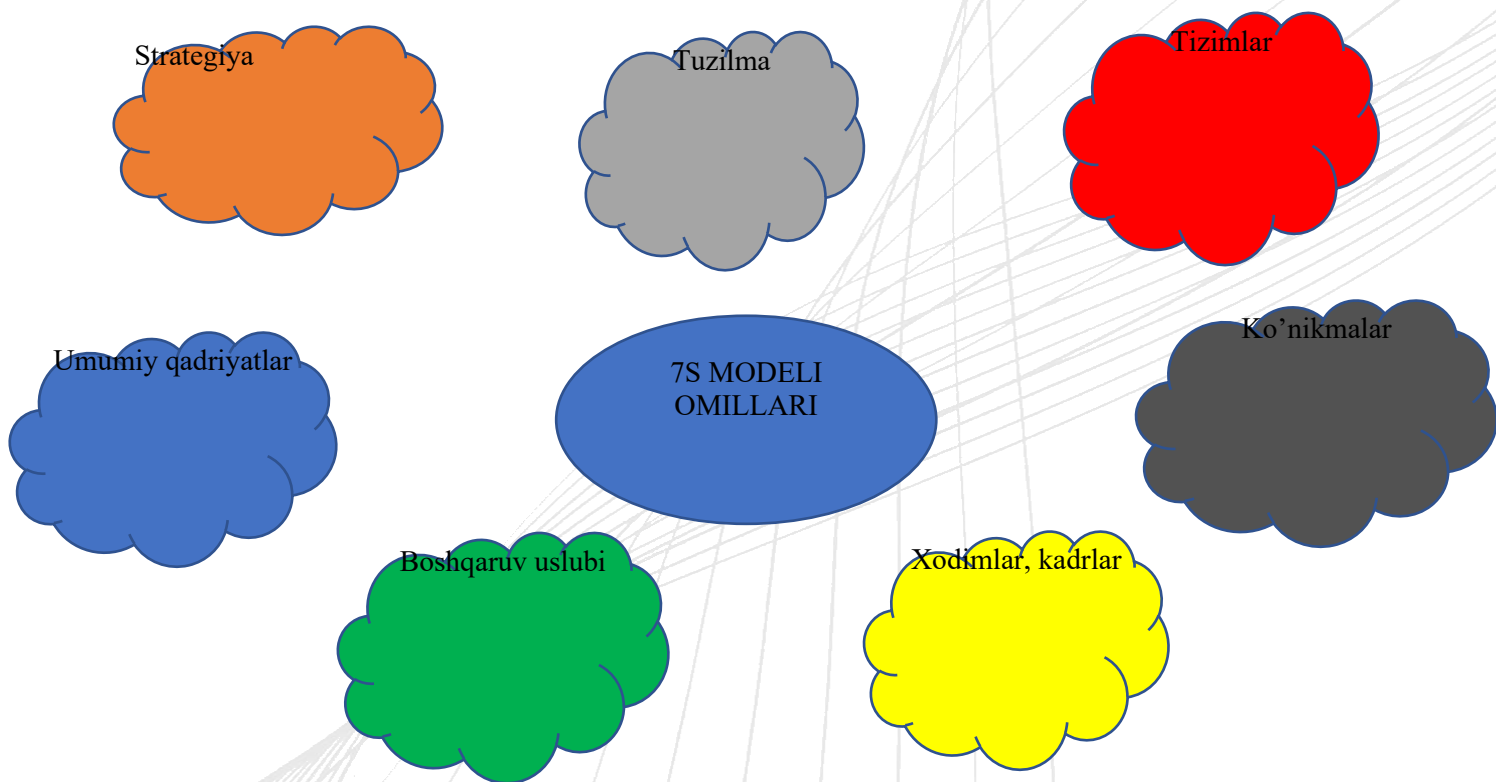
Masofaviy ta'limda asosiy vosita bu — Learning Management System (LMS) deb nomlanuvchi raqamli platformalardir. Bu platformalar orqali o'quv materiallarini yetkazish, topshiriqlarni nazorat qilish, baholash va muloqot jarayoni amalga oshiriladi.

Shu bilan birga, UNESCO, OECD kabi xalqaro tashkilotlar tomonidan ham masofaviy ta'limning iqtisodiy samaradorligi, ta'limga kirish imkoniyatini kengaytirishi va moslashuvchanligi yuqori baholanadi.

Biroq, masofaviy ta'limda sifat, motivatsiya, pedagogik yondashuv va infratuzilma kabi omillar asosiy muammolardan biri bo'lib qolmoqda.

O'zbekiston Respublikasida ham 2020-yildan boshlab masofaviy ta'lim shakli keng ommalasha boshladi. Bu boradagi islohotlar, xususan, "Raqamli ta'lim" konsepsiyasi, "Ta'limda raqamli transformatsiya" loyihalari orqali ta'lim tizimini zamonaviylashtirish choralari ko'rilmogda. Biroq, masofaviy ta'limning samaradorligini oshirish nafaqat texnik ta'minot, balki boshqaruv, motivatsiya, pedagogik metodlar va kadrlar salohiyati bilan ham bevosita bog'liqdir.

Shu nuqtayi nazardan qarganda, tashkilotlarni samarali boshqarishga qaratilgan zamonaviy menejment modellaridan biri — 7S modeli (McKinsey 7S Framework) ta'lim sohasida, xususan, masofaviy ta'limni tashkil etishda ham muhim metodologik vosita bo'la oladi desam mubolag'a bo'lmaydi.

Ushbu omillar o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, tashkilot ichki muhitini tahlil qilish va yaxshilashda qo'llaniladi. Masofaviy ta'limda bu modelni qo'llash orqali ta'lim jarayonining har bir tarkibiy qismini chuqurroq o'rganish va samarali strategiyalar ishlab chiqish mumkin.

1. Strategiya (Strategy)

Masofaviy ta'limda aniq va uzoq muddatli strategiya zarurdir. O'zbekiston ta'lim tizimida raqamli transformatsiyaga asoslangan, infratuzilmaviy takomillashtirishni ko'zlagan strategiyalar ishlab chiqilishi lozim. Har bir oliy o'quv yurti va ta'lim markazi o'zining raqamli o'quv strategiyasiga ega bo'lishi kerak.

2. Tuzilma (Structure)

Masofaviy ta'lim uchun moslashtirilgan tashkiliy tuzilma yaratish juda muhim. Raqamli markazlar, IT bo'limlar, masofaviy o'qituvchilar guruhlar va texnik yordam xizmatlari mavjud bo'lishi zarur. Ushbu tuzilmalar masofaviy ta'lim jarayonini uzluksiz va samarali olib borishga xizmat qiladi.

3. Tizimlar (Systems)

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llash, Learning Management System (LMS) kabi tizimlar orqali darslarni boshqarish — masofaviy ta'limning asosiy poydevoridir.

Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams kabi platformalarning integratsiyasi va doimiy yangilanishi talab etiladi.

4. Umumiy qadriyatlar (Shared Values)

Talaba va o'qituvchilar o'rtasida masofaviy ta'limning ahamiyati to'g'risida umumiy qarashlar shakllanishi kerak. O'zaro ishonch, raqamli madaniyat, akademik halollik kabi qadriyatlarni mustahkamlash orqali masofaviy ta'lim sifatini oshirish mumkin.

5. Boshqaruv uslubi (Style)

Raqamli ta'limda yetakchilik uslubi an'anaviy ta'limdan farq qiladi. Boshqaruvchilarning ochiqligi, innovatsiyalarga tayyorligi, hamkorlikka asoslangan boshqaruv madaniyati masofaviy ta'limda alohida o'rin tutadi.

6. Xodimlar (Staff)

Masofaviy ta'limni samarali yuritish uchun malakali o'qituvchilar va texnik xodimlar zarur. Ularning raqamli savodxonligi, yangi platformalarni o'zlashtirish ko'nikmasi, darsni interaktiv olib borish malakasi rivojlantirilishi kerak.

7. Ko'nikmalar (Skills)

Talabalar va o'qituvchilar o'rtasida texnologiyalardan foydalanish, muammolarni yechish, tanqidiy fikrlash kabi zamonaviy ko'nikmalarni rivojlantirish zarur. Bu masofaviy ta'lim samaradorligini oshirishda muhim omildir.

7S modeli, amerikalik olimlar T. PETERS va R. UOTERMAN tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, u tashkilot faoliyatining 7 ta o'zaro bog'liq elementlari (Strategiya, Tuzilma, Tizimlar, Umumiy qadriyatlar, Boshqaruv uslubi, Kadrlar, Ko'nikmalar) asosida yaxlit va uyg'un rivojlanishini ta'minlaydi. Bu model dastlab biznes va korporativ menejment uchun ishlab chiqilgan bo'lsa-da, keyinchalik uni ta'lim tizimi, sog'liqni saqlash, notijorat tashkilotlar boshqaruvi kabi boshqa sohalarda ham muvaffaqiyatli qo'llash imkoniyati aniqlangan.

Maqolaning asosiy maqsadi — O'zbekistonda masofaviy ta'lim samaradorligini oshirishda 7S modelining ilmiy-nazariy va amaliy ahamiyatini aniqlash, hamda har bir tarkibiy komponentning masofaviy ta'limdagi rolini tahlil qilishdan iboratdir. Shuningdek, maqolada 7S modelining ta'lim menejmentiga integratsiyasi orqali yuzaga keladigan imkoniyatlar va muammolar ko'rib chiqiladi.

O'zbekiston ta'lim tizimida 7S modelining rivojlanishi uchun tavsiyalar

1. Strategiya (Strategy) – Uzoq muddatli strategik rejalashtirishni joriy etish

Ta'lim muassasalari uchun raqamli transformatsiya, sifatli kadrlar tayyorlash va xalqaro standartlarga moslash maqsadlarini o'z ichiga olgan strategiyalar ishlab chiqilishi zarur.

Strategiya davlat ta'lim siyosati bilan uyg'unlashgan holda, har bir ta'lim bosqichiga mos tarzda bosqichma-bosqich amalga oshirilishi lozim.

Har bir ta'lim muassasasi o'zining alohida strategik rivojlanish dasturiga ega bo'lishi kerak.

2. Tuzilma (Structure) – Moslashuvchan tashkiliy tuzilmani shakllantirish

Ta'lim muassasalari ichki strukturasi zamon talablari asosida moslashuvchan, innovatsion va texnologik jihatdan yaroqli holga keltirish lozim.

Har bir muassasada masofaviy ta'lim markazi, raqamli texnologiyalar bo'limi, sifatni monitoring qilish bo'limi kabi zamonaviy bo'linmalarni joriy etish kerak.

Vertikal (yuqoridan pastga) va gorizontal (o'zaro hamkorlikdagi) boshqaruv tizimlari o'rtasida balans saqlanishi zarur.

3. Tizimlar (Systems) – Samarali ta'lim tizimlarini yaratish

Learning Management System (LMS), elektron jurnal, test sinov tizimi, virtual laboratoriyalar kabi raqamli vositalar joriy etilishi va uzluksiz takomillashtirilishi kerak.

Ta'limda data-analitika va sun'iy intellektga asoslangan baholash tizimlarini joriy qilish zarur.

Ichki audit va sifat monitoringi tizimlari samaradorlikni baholash vositasiga aylanishi lozim.

4. Umumiy qadriyatlar (Shared Values) – Yagona ta'lim madaniyatini shakllantirish

Barcha ta'lim muassasalari va xodimlari o'rtasida yagona qadriyat — "sifatli, adolatli va raqamlashtirilgan ta'lim" g'oyasi asos qilib olinishi kerak.

O'qituvchilar, talabalar va ma'muriyat o'rtasida o'zaro hurmat, ochiqlik, halollik va shaffoflik qadriyatlarini mustahkamlash kerak.

Milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashgan zamonaviy ta'lim falsafasi targ'ib qilinishi lozim.

5. Boshqaruv uslubi (Style) – Liderlik va innovatsion boshqaruvni rivojlantirish

Ta'lim rahbarlari zamonaviy transformatsion liderlik, ishtirokchilik asosidagi boshqaruv uslublarini qo'llashi lozim.

O'qituvchilar va rahbarlar uchun menejment va liderlik bo'yicha uzluksiz malaka oshirish kurslari tashkil etilishi zarur.

Ta'limdagi innovatsiyalarni ilgari suradigan, ilhomlantiruvchi yetakchilarni qo'llab-quvvatlash tizimi yaratilishi kerak.

6. Xodimlar (Staff) – Malakali va raqamli savodli kadrlarni shakllantirish

O'qituvchilarning zamonaviy kompetensiyalarini rivojlantirish uchun pedagogik, texnologik va raqamli kompetensiya markazlari ochilishi zarur.

Ta'lim muassasalari kadrlar siyosatida merosxo'rlik (talent pipeline) va mentorlik tizimlari joriy etilishi mumkin.

Raqobatbardosh, innovatsion fikrlovchi, ko'p tilli va global fikr yurituvchi pedagog kadrlarni tayyorlash ustuvor yo'nalish bo'lishi kerak.

7. Ko'nikmalar (Skills) – XXI asr ko'nikmalarini shakllantirish

Talabalar va o'qituvchilarda kritik fikrlash, kreativlik, raqamli savodxonlik, muloqot va hamkorlik kabi kompetensiyalarni rivojlantirishga e'tibor qaratish zarur.

O'quv dasturlariga "soft skills" va "digital skills" bo'yicha alohida modullar kiritilishi kerak.

Real hayotga yaqin, loyihaviy ta'lim (project-based learning), STEAM, gamifikatsiya usullari keng joriy etilishi maqsadga muvofiq.

Xulosa

O'zbekistonda masofaviy ta'limni takomillashtirishda 7S modeli samarali boshqaruv vositasi bo'lib xizmat qilishi mumkin. Ushbu model asosida ta'lim tizimini chuqur tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha aniq choralar ko'rish mumkin.

Shunday ekan, masofaviy ta'limni yanada rivojlantirish uchun 7S modeliga asoslangan tizimli yondashuv keng tatbiq etilishi zarur. Mamlakatimiz ta'lim tizimida 7S modelini keng miqyosda tatbiq etish uchun u markazlashgan siyosiy qo'llab-quvvatlash, institutsional tayyorgarlik, va amaliy mexanizmlar bilan mustahkamlanishi lozim. Har bir ta'lim muassasasi ushbu model bo'yicha o'zining tahliliy xaritasini tuzishi va ichki rivojlanish rejalarini shu asosda shakllantirishi foydali bo'ladi.

REFERENCES

1. McKinsey & Company. 7-S Framework. — McKinsey Quarterly, 1980.
2. Peters T., Waterman R. In Search of Excellence: Lessons from America's Best-Run Companies. — New York: Harper & Row, 1982.
3. UNESCO. Distance learning strategies during COVID-19 school closures. — 2020.
4. OECD. The State of Education and Digital Learning in the COVID Era. — Paris: OECD Publishing, 2021.
5. Karimov, A.X. Masofaviy ta'limda innovatsion texnologiyalarning o'rni. // Ta'lim va Innovatsiya, 2021, №2. — B. 45–49.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4884-son qarori. "Raqamli ta'lim texnologiyalarini joriy etish va rivojlantirish to'g'risida". — 2020 yil 6-noyabr.
7. Alimov, B.A., & Xudoyberganova, D.X. Raqamli ta'lim platformalari: imkoniyatlar va muammolar. // Oliy ta'lim muassasalari uchun ilmiy-amaliy jurnal, 2022, №3. - B. 20–26.
8. Maslova, T.S. Menedjment nazariyasi. — Toshkent: "Fan va texnologiya", 2019.
9. Tohirov, S.M. Ta'lim jarayonini boshqarishda zamonaviy yondashuvlar. — Samarqand: "Ilm Ziyo", 2020.
10. G'ulomov, I.U. Masofaviy ta'limni tashkil etishda pedagogik va texnologik asoslar. — Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.